

February 28, 1995) // International Labour Organization : сайт. URL: <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/92664/108061/F-1334361595/CHN92664%20Eng.pdf>.

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

5. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Одержано: 02.10.2022

Сергій Миколайович БОРТНИК,

*проректор Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент*

ДО ПРОБЛЕМИ ІСНУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У НОРМАХ ЗАКОНОПРОЄКТУ ПРО БЕЗПЕКУ ТА ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ НА РОБОТІ

Сьогодні з огляду на зобов'язання України в рамках Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншого щодо імплементації норм Європейського Союзу, а також певну застарілість окремих норм національного законодавства у сфері охорони праці існує об'єктивна необхідність у вдосконаленні відповідного національного законодавства на основі європейських принципів.

Кабінетом Міністрів України у межах вищезазначеного у 2022 р. підготовлено проєкт Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (далі – Проєкт). У п. 1 Пояснювальної записки до Проєкту передбачено, що його розроблено з метою формування нової національної системи запобігання професійним ризикам шляхом упровадження на законодавчому рівні ризикоорієнтованого підходу у сфері організації безпеки і здоров'я працівників та імплементації положень Директиви Ради від 12 червня 1989 р. № 89/391/ЄЕС про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі.

У п. 7 Пояснювальної записки до Проєкту вказується, що у Проєкті відсутні положення, що містять ризики вчинення корупційних правопорушень. Проведений нами аналіз змісту норм Проєкту свідчить, що це не зовсім так. По-перше, такі ризики містять норми ст. 11 Проєкту. Так, ч. 1 цієї статті передбачає, що у випадках, коли цього вимагають характер і ступінь небезпеки робіт, виконання яких пов'язане з об'єктивно вищим ризиком

впливу небезпечних та шкідливих професійних факторів на здоров'я та життя працівників (роботи підвищеної небезпеки), такі роботи можуть виконуватися лише за наявності щонайменше однієї з таких умов: 1) договору додаткового страхування життя і здоров'я працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки; 2) дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки. Дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки видається роботодавцю центральним органом виконавчої влади або його територіальним органом, що реалізує державну політику у сфері безпеки та здоров'я працівників на роботі, на підставі позитивного висновку експертизи щодо спроможності роботодавця забезпечити безпечне виконання заявлених робіт (ч. 3 ст. 11 Проекту). Дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки видається на безоплатній основі та діє безстроково (ч. 4 ст. 11 Проекту).

Слід відмітити, що саме в набутті такого дозволу, який є безстроковим і безоплатним, будуть зацікавлені роботодавці, а отже, існує загроза в певному зацікавленні з їх боку посадових осіб центрального органу виконавчої влади або його територіальних органів, що реалізують державну політику у сфері безпеки та здоров'я працівників на роботі, щодо його надання.

По-друге, такі ризики містять частини 2 та 3 ст. 32 Проекту, де зазначено таке: «2. Окрім визначених законодавством про працю повноважень державні інспектори праці з метою усунення недоліків, виявлених під час інспекційного відвідування, які вони вважають такими, що загрожують здоров'ю чи життю працівників, мають право в межах компетенції вимагати внесення протягом визначеного розумного терміну до конструкції споруди, робочого місця/зони, робочого обладнання таких змін, які необхідні для забезпечення дотримання норм законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі. У разі наявності обґрунтованої безпосередньої загрози здоров'ю чи життю працівників державні інспектори праці мають право вимагати вжиття заходів, які підлягають негайному виконанню, враховуючи зупинку, припинення, обмеження виконання робіт, використання робочого обладнання, робочих місць/зон, будівель, споруд, приміщень, а також заборону застосування небезпечних речовин. 3. Державний інспектор праці, ґрунтуючись на повному, всебічному та об'єктивному вивченні всіх обставин, виявлених у ході відвідування, за власним переконанням вирішує питання, чи пропонувати застосовувати штрафні санкції або ж надавати роботодавцю поради чи рекомендації».

Вирішення вищевказаних питань «за власним переконанням» є неприпустимим, оскільки сприяє корупційним зловживанням державних інспекторів та створює умови для вимагання неправомірної вигоди за незастосування суворих санкцій. У свою чергу, використання правових конструкцій оціночного характеру «розумний термін», «таких змін, які необхідні» є корупціогенним фактором, оскільки допускає прийняття упереджених та суб'єктивних управлінських рішень.

Підсумовуючи, зазначимо, що тема корупції сьогодні в умовах війни є особливо чутливою для українського суспільства. Тому запобігання та протидію цьому явищу потрібно починати ще з розробки та ухвалення нормативно-правових актів. Урахування вищевикладених пропозицій та зауважень дозволить підготувати більш виважений щодо подолання корупційних ризиків законодавчий акт.

Одержано: 28.09.2022

Анатолій Миколайович КЛОЧКО,

*проректор Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

СТАНОВЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

На зорі історії людства корупція не була проблемою. Тоді замість того, щоб використовувати хабарі, люди робили «пожертви» своїм богам і вождям, сподіваючись отримати їх ласку. У певному сенсі таку взаємність навіть можна було розглядати як певний імпульс, що дозволяв розвиватися культурам і цивілізаціям. Однак з часом починали з'являтися релігійні та громадянські інституції, які потребували дотримання правил справедливості і належного управління, що мало забезпечити їх легітимізацію та лояльність і довіру з боку населення. Таким чином, щоб зрозуміти, як світ намагався протидіяти корупції, потрібно розглянути історію законів проти хабарництва.

Фараони та королі повинні були продемонструвати, що верховенство закону має бути беззаперечним, а спроби його ігнорування будуть неодмінно покарані. Саме тоді починають з'являтися перші випадки протидії корупції на рівні держави. В історичних джерелах можна знайти чимало згадок про хабарі та закони, що мали перешкоджати подібним практикам. Так, в одному з асирійських архівів віком приблизно 3400 років археологами було знайдено табличку із вказаними іменами «осіб, які отримували хабарі» [1, с. 44]. Єгипетський фараон Хоремхеб (1342–1314 рр. до н.е.) видав перший зареєстрований закон про світське покарання за хабарництво. В едикті фараона йшлося про те, що будь-який суддя, який отримав винагороду від одного з учасників судового процесу і через це ігнорував іншу сторону, був винним у «злочині проти правосуддя» і підлягав смертній карі [1, с. 62]. Проте подібні заходи не зупинили поширення практики підкупу судових органів за межі Єгипту.

Грецький історик Павзаній зазначав, що перед початком кожних Олімпійських ігор усі судді, спортсмени, їхні родичі і тренери присягалися над